

Dykasteria ds. Laikatu, Rodziny i Życia Geneza, zadania i struktura

Papież Franciszek ustanowił Dykasterię ds. Laikatu, Rodziny i Życia 15 sierpnia 2016 roku poprzez motu proprio *Sedula Mater*¹. Jej ustanowienie znajduje swoje źródło w nauczaniu *Vaticanum II*, które dowartościowuje świeckich. Świeccy w nauczaniu soborowym jawią się wraz z duchownymi jako wspólnota Ludu Bożego, uczestnicząca w potrójnej misji Chrystusa i Kościoła. Świeccy są obdarowani kapłaństwem powszechnym, powołani do odnowy świata przez działalność apostołską, w szczególności przez życie małżeńskie i rodzinne. Uporządkowana działalność apostołska świeckich wymaga odpowiednich struktur. Tuż po zakończeniu Soboru Watykańskiego II została powołana Rada Świeckich, przekształcona następnie w Papieską Radę Świeckich. W jej łonie kształtowała się instytucja zajmująca się rodziną, która stała się w 1981 roku Papieską Radą ds. Rodziny. W przywołanych radami współpracuje Papieska Akademia dla Życia jako ich zaplecze naukowo-badawcze. Ostatnim ogniwem w tym łańcuchu jest Dykasteria ds. Laikatu, Rodziny i Życia. Jej geneza, zadania i struktura będą przedmiotem rozważań w niniejszym artykule.

1. Soborowe dowartościowanie świeckich

Kościół, podejmując dialog ze światem współczesnym, postanowił zaprezentować w nauczaniu Soboru Watykańskiego II, swoją tożsamość: „*Ecclesia, quid dicis de seipa?*” – „Kościśle, co mówisz sam o sobie?”. *Vaticanum II* naucza: „Chrystus [...] ustanowił swój święty Kościół, tę wspólnotę wiary, nadziei i miłości tu na ziemi jako

1 Franciszek, motu proprio *Sedula Mater*, 15.08.2016, Sala Stampa della Santa Sede, Bo587, mazurek synopsis.

widzialny organizm [...]. Wyposażona w hierarchiczne organy społeczność i zarazem Mistyczne Ciało Chrystusa, widzialne zgromadzenie jak i wspólnota duchowa, Kościół ziemski i Kościół bogaty w dobra niebieskie – nie mogą być pojmowane jako dwie odrębne rzeczy, lecz tworzą one jedną złożoną rzeczywistość, w której zrasta się pierwiastek ludzki i boski². Kościół zatem jest jedną scaloną rzeczywistością, bosko-ludzką, widzialną i duchową, w której element społeczny sprawdzalny jest uchwytnym kształtem tajemnicy Kościoła – Mistycznego Ciała Chrystusa³.

Ta wspólnota stanowi nowy Lud Boży powołany przez Chrystusa spośród Żydów i pogan, odrodzony z wody i Ducha Świętego. Lud ten jest plemieniem wybranym, królewskim kapłaństwem, narodem świętym, Bogu na własność przeznaczonym⁴. Wspólnota Ludu Bożego jest organicznie ukształtowana, nazywana przez św. Pawła Apostoła „Ciałem”, czyli organizmem działającym dynamicznie na sposób osoby. W tym organizmie istnieją rozmaite funkcje i zadania, jednak wszystkie są uporządkowane i harmonijne⁵. We wspólnocie Ludu Bożego szczególna rola przypada świeckim, którzy nie tylko do niej należą, ale ją stanowią. Naucza Jan Paweł II: „Wierni, a ściśle świeccy, zajmują miejsce w pierwszych szeregach Kościoła [...]. Dlatego to oni i przede wszystkim oni, winni uświadamiać sobie coraz wyraźniej, nie tylko, że należą do Kościoła, ale że sami są Kościołem [...]”⁶.

Wierni świeccy uczestniczą w potrójnej misji Chrystusa i Kościoła: w misji kapłańskiej, prorockiej i królewskiej. Chrystus wzywa ich do składania duchowych ofiar, miłych Bogu, którymi są ich uczynki, modlitwy, apostołskie przedsięwzięcia, codzienna praca, życie małżeńskie i rodzinne, utrapienia życia, jeśli dokonują się w Duchu i cierpliwości⁷. Chrystus pełni swoją misję prorocką, posługę nauczania także przez świeckich, których po to ustanowił świadkami i wyposażył w zmysł wiary i łaskę słowa, aby głosili Ewangelię w życiu codziennym, rodzinnym i społecznym⁸. Chrystus, któremu służyć znaczy panować, rozszerza swoje królestwo przez

2 Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* [dalej: LG], 1964, nr 8.

3 Por. R. Sobański, *Kościół – jego konstytucja i prawo w tajemnicy zbawienia*, „*Analecta Cracoviensia*” 8 (1976), s. 228.

4 Por. LG, nr 9.

5 Por. M. Żurowski, *Wspólnota kościelna determinuje charakter władzy i prawa*, „*Prawo Kanoniczne*” 21 (1978), nr 1–2, s. 88.

6 Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Christifideles laici*, 30.12.1988, wyd. pol. Libreria Editrice Vaticana 1989, nr 9.

7 Por. LG, nr 34.

8 Por. LG, nr 35.

świeckich, którzy mają osiąść stan królewskiej godności przez zaparcie się siebie, zapanowanie nad grzechem oraz służyć Jezusowi także w bliźnich, prowadząc ich do Chrystusa Króla wszechświata⁹.

Wspólnota Ludu Bożego obdarowana jest kapłaństwem powszechnym, zwanym wspólnym czy chrzcielnym, oraz kapłaństwem hierarchicznym. Kapłaństwo wspólne wiernych i kapłaństwo hierarchiczne są sobie wzajemne przyporządkowane. Choć różnią się istotowo, a nie tylko stopniem, jednak jedno i drugie we właściwy sobie sposób uczestniczy w jedynym kapłaństwie Chrystusa¹⁰. Między jednym a drugim kapłaństwem istnieje harmonia, która jest obrazem doskonałym obrazem Trójcy Świętej. Kapłaństwo wspólne zakłada i poniekąd uzupełnia kapłaństwo hierarchiczne¹¹.

We wspólnocie Ludu Bożego świeccy mają odegrać właściwą sobie rolę i zadanie, mianowicie dokonać odnowy świata według programu zawartego w Ewangelii. To jest właściwe ich powołanie: „Natomiast zadaniem ludzi świeckich, z tytułu właściwego ich powołania jest szukanie królestwa Bożego przez zajmowanie się sprawami świeckimi i kierowaniem nimi po myśli Bożej. Żyją oni w świecie, to znaczy pośród wszystkich razem i poszczególnych spraw i zadań świata, i w zwyczajnych warunkach życia rodzinnego i społecznego, z których utkana jest ich egzystencja. Tam powołuje ich Bóg...”¹². To powołanie szczególne jest włączone w ogólne powołanie do świętości. Do jego realizacji człowiek otrzymuje od Boga łaskę. Otrzymana łaska wymaga odpowiedzi. Jest nią kompetentne i fachowe wykonywanie obowiązków ludzkich, zawodowych, rodzinnych i społecznych oraz troska o rozwój osobowy i duchowy. Pełna odpowiedź domaga się od świeckiego konsekwentnego życia przenikniętego wiarą, natchnionego miłością i nadzieją¹³.

We właściwym powołaniu świeckich szczególnie miejsce znajduje powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie. Nauczają Sobór Watykański II: „wreszcie małżonkowie chrześcijańscy, na mocy sakramentu małżeństwa, przez który wyrażają misterium jedności i płodnej miłości pomiędzy Chrystusem i Kościołem oraz w nim uczestniczą (por. Ef 5, 32), wspierają się wzajemnie w życiu małżeńskim oraz przyjęciu i wychowaniu potomstwa, celem zdobycia świętości i tak we właściwym

9 Por. LG, nr 36.

10 Por. LG, nr 10.

11 E. Correcco, *La sacra potestas e i laici*, „Studi Parmensi” 28 (1980), s. 33–36.

12 LG, nr 31.

13 Por. M. D. Chenu, *Lud Boży w świecie*, Kraków 1968, s. 76–77.

sobie stanie życia i porządku mają własny dar wśród Ludu Bożego¹⁴. Z małżeństwa wywodzi się rodzina, nazywana Kościołem domowym¹⁵. Szerzej o roli małżeństwa i rodziny we wspólnocie Ludu Bożego naucza konstytucja o Kościele w świecie współczesnym, w której postrzegane jest ono jako głęboka wspólnota życia i miłości małżeńskiej konstytuująca rodzinę¹⁶. W tym kontekście Lud Boży jawi się jako wspólnota wspólnot.

W tej wspólnocie świeccy są pełnoprawnymi uczestnikami, posiadającymi prawo i obowiązek apostołstwa. Naucza *Vaticanum II*: „Apostolstwo świeckich jest uczestnictwem w zbawczym posłannictwie Kościoła i do tego apostołstwa sam Pan przeznacza wszystkich przez chrzest i bierzmowanie¹⁷. Tak więc udział świeckich w apostołstwie Kościoła nie jest przywilejem czy zadaniem powierzonym im przez władzę kościelną, lecz zadaniem wyznaczonym im przez Chrystusa w fakcie otrzymanego sakramentu chrztu i bierzmowania. Dzięki sakramentom, szczególnie Eucharystii, udzielana jest i podtrzymywana miłość, będąca duszą i siłą apostołstwa¹⁸. Program tego apostołstwa podaje Sobór Watykański II w dekrete o apostołstwie świeckich, który naucza: „W tym dekrete Sobór zamierza wyjaśnić naturę, charakter i różnorodność apostołstwa świeckich, a także podać podstawowe zasady i zalecenia duszpasterskie celem skuteczniejszego jego wykonywania¹⁹. Apostolstwo to polega na jakimkolwiek działaniu Kościoła zmierzającym do szerzenia królestwa Chrystusa po całej ziemi ku chwale Boga Ojca, aby wszystkich ludzi uczynić uczestnikami zbawczego odkupienia²⁰. Trzeba zauważyć, że przywołany dekret o apostołstwie świeckich dotyczy w ogóle działalności apostołskiej Kościoła, zaś podkreślenie zadań apostołskich świeckich wskazuje na to, jak doniosła rola w tej działalności przypada świeckim.

Skuteczność i owocność apostołskiej działalności Kościoła w dużej mierze będzie zależęć od wzajemnej współpracy świeckich i pasterzy. Naucza *Vaticanum II*: „Po tym zażyłym obcowaniu ze sobą świeckich i pasterzy należy się spodziewać rozlicznych dóbr dla Kościoła: dzięki temu w świeckich wzmacnia się poczucie

14 LG, nr 11.

15 Por. LG, nr 11.

16 Por. Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, 1965, nr 47–52.

17 LG, nr 33.

18 Por. LG, nr 33.

19 Sobór Watykański II, Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem* [dalej: AA], 1965, nr 1.

20 Por. AA, nr 2.

własnej odpowiedzialności, wzmaga się zapał, i siły ludzi świeckich łatwiej łączą się z pracą pasterzy²¹. Również owocność apostołstwa Kościoła zależeć będzie od jego uporządkowanej działalności²².

2. Kształtowanie się i rozwój organu kierującego apostołstwem świeckich w Kościele

Dekret o apostołstwie świeckich postanawia, że przy Stolicy Apostolskiej winien zostać ustanowiony specjalny urząd, mający służyć apostołstwu świeckich w całym Kościele i inspirować ich działalność apostołską. Ma on badać współczesne problemy dzieł apostołskich, gromadzić informacje o różnorodnych inicjatywach apostołskich i je planować. W funkcjonowaniu tego urzędu winni współpracować świeccy, duchowni i zakonnicy²³. W celu wprowadzenia w życie przywołanych wskazań dekretu *Apostolicam actuositatem* papież Paweł VI powołał tymczasową komisję, która miała przygotować realizację postanowienia tego dekretu soborowego o powołaniu struktur kierujących organizacją apostołstwa świeckich²⁴.

Zgodnie z decyzją papieża zawartą w motu proprio *Catholicam Christi Ecclesiam* została powołana „Rada Świeckich i Papieska Komisja Iustitia et Pax”. Utworzona nowa dykasteria Kurii Rzymskiej składała się z dwóch organów: Rady Świeckich i Komisji Iustitia et Pax, które posiadały wspólne naczelne kierownictwo, składające się z przewodniczącego i wiceprzewodniczącego²⁵. Przewodniczącym dykasterii został kanadyjski kardynał Maurice Roy, arcybiskup Quebec²⁶. Nowo utworzona dykasteria miała, jak zaznaczyliśmy, dwa odrębne organy, gdyż każdy z nich posiadał swój własny sekretariat składający się z sekretarza i dwóch podsekretarzy oraz własne zadania i kompetencje. Do Rady Świeckich należeli członkowie

21 LG, nr 37.

22 Por. AA, nr 23–26.

23 Por. AA, nr 26.

24 Paulus PP. VI, Litterae apostolicae motu proprio *Catholicam Christi Ecclesiam*, 6.01.1967, AAS 59 (1967), s. 25–28, tłum. polskie w: *Posoborowe prawodawstwo kościelne* [dalej: PPK], zebrał i przetłumaczył ks. E. Szafrowski, Warszawa 1969, t. 1, z. 3, nr 1433–1443.

25 Por. Paulus PP. VI, Litterae apostolicae motu proprio *Catholicam Christi Ecclesiam*, dz. cyt., s. 26; PPK, nr 1436.

26 *Annuario Pontificio per l'anno 1977*, Città del Vaticano 1977, s. 1051.

i konsulatorzy mianowani przez papieża na okres pięciu lat²⁷. Warto dodać, że do zespołu konsultorów Rady Świeckich u początków jej istnienia został powołany arcybiskup krakowski Karol Wojtyła²⁸. Dokument fundacyjny Rady Świeckich wyznaczał także jej zadania. Były to: popieranie, programowanie i rozwijanie apostołskiej działalności świeckich. W tym celu Rada Świeckich miała kierować dialogiem między pasterzami świeckimi oraz dialogiem między przedstawicielami różnych narodów. Jej szczególnym zadaniem miała być troska o stowarzyszenia i organizacje wiernych świeckich, a także o przygotowywanie i publikowanie materiałów służących apostołstwu²⁹.

Powołana Rada Świeckich była pierwszym organem o nowej strukturze i zadaniach w Kurii Rzymskiej, w oparciu o wskazania Vaticanum II, które postulowały nadanie urzędowi Stolicy Apostolskiej charakteru pastoralnego, międzynarodowego i wprowadzenie tam wiernych świeckich nie tylko do spełnienia funkcji pomocniczych, lecz także decyzyjnych. Dla porównania warto zaznaczyć, że w roku 1967 była w Kurii Rzymskiej tylko jedna rada – Rada Świeckich – jeszcze wtedy nienazywana „papieską”, a w roku 1988 było ich już dwanaście.

Gruntownej reorganizacji Rady Świeckich dokonał papież Paweł VI poprzez motu proprio *Apostolatus peragendi* z 10 grudnia 1976 roku³⁰. Rada Świeckich otrzymała nową nazwę: „Papieska Rada Świeckich”. Stała się organem samodzielnym, oddzielnym od Komisji Iustitia et Pax oraz pełnoprawną dykasterią Kurii Rzymskiej. Pracami rady kierował kardynał przewodniczący wspierany przez sekretarza i podsekretarza. Do rady należeli członkowie mianowani przez papieża na okres pięciu lat. Byli oni dobierani spośród biskupów, kapłanów i wiernych świeckich z różnych krajów świata, z tym że większość stanowili świeccy. W ich doborze należało także zachować słuszną proporcję między liczbą kobiet i mężczyzn. Wszyscy członkowie rady mieli być zaangażowani w różne posługi apostołskie i mieli stanowić

27 Por. Paulus PP. VI, Litterae apostolicae motu proprio *Catholicam Christi Ecclesiam*, dz. cyt., s. 27–28; PPK, nr 1441–1442.

28 Por. J. Dyduch, *Kardynał Karola Wojtyła w służbie Kościołowi powszechnemu*, Kraków 1998, s. 28.

29 Por. Paulus PP. VI, Litterae apostolicae motu proprio *Catholicam Christi Ecclesiam*, dz. cyt., s. 26–27; PPK, nr 1439–1440.

30 Paulus PP. VI, Motu proprio *Apostolatus peragendi*, 10.12.1976, AAS 68 (1976), s. 696–700; PPK, t. 9, z. 1, nr 16345–16373.

przynajmniej w szerszym sensie, reprezentację laikatu Kościoła. Członkowie rady mieli zbierać się jeden raz w roku na posiedzeniu plenarnym³¹.

Papieska Rada Świeckich korzystała z pomocy konsultorów powoływanych spośród duchownych, zakonników i świeckich tak, aby świeccy stanowili większość z zachowaniem słusznej proporcji kobiet i mężczyzn. Konsultorzy tworzyli zespół zwany konsultą, której zadaniem było dogłębne analizowanie tych spraw, w których rada ma podjąć decyzję, jak również wykonywanie zleceń kierownictwa rady. Konsultorów w razie potrzeby można było zwołać albo wszystkich razem, albo w mniejszych zespołach, w celu rozpatrzenia pewnych spraw. Można im było także przysyłać pytania do rozstrzygnięcia³².

Do kompetencji Papieskiej Rady Świeckich należało kierowanie apostołstwem świeckich w Kościele powszechnym i dyscypliną świeckich. Miała ona inicjować, promować i popierać działalność apostołską świeckich, zarówno zrzeszoną, jak i indywidualną. Do jej zadań należało załatwiać sprawy zespołów świeckich zajmujących się apostołstwem w skali międzynarodowej i krajowej, a więc apostołskich stowarzyszeń katolickich, pobożnych stowarzyszeń, takich jak arcybractwa, bractwa, pobożne związki i sodalacje, trzecich zakonów świeckich, stowarzyszeń duchownych i świeckich oraz rad duszpasterskich. W realizowaniu tych zadań Papieska Rada Świeckich ma szanować kompetencje innych dykasterii Kurii Rzymskiej oraz współpracować z nimi³³.

Nauczanie soborowe, dowartościowując świeckich i promując ich działalność apostołską, podkreśliło rolę małżeństwa i rodziny. To znajduje odzwierciedlenie w działalności Rady Świeckich i Papieskiej Rady Świeckich. 11 stycznia 1973 roku papież Paweł VI powołał specjalny Komitet ds. Rodziny. Był on instytucją działającą w ramach Rady Świeckich, zajmującą się studiami i badaniem pastoralnym i socjologicznym dotyczącym rodziny³⁴. Motu proprio *Apostolatus peragendi* postanawiało, że Komitet ds. Rodziny, pozostając w Papieskiej Radzie Świeckich, przyjmie nazwę Rada Rodziny (*Consilium de Familia*). Rada Rodziny zachowa własną strukturę

31 Por. Paulus PP. VI, Motu proprio *Apostolatus peragendi*, dz. cyt., I–III; PPK, t. 9, z. 1, nr 16350–16356.

32 Por. Paulus PP. VI, Motu proprio *Apostolatus peragendi*, dz. cyt., IV–V; PPK, t. 9, z. 1, nr 16357–16359.

33 Por. Paulus PP. VI, Motu proprio *Apostolatus peragendi*, dz. cyt., VI; PPK, t. 9, z. 1, nr 16360–16370.

34 Ioannes Paulus PP. II, Litterae apostolicae motu proprio *Familia a Deo instituta*, 9.05.1981, AAS 73 (1981), s. 442.

i kompetencję, a jej przewodniczącym zostanie przewodniczący Papieskiej Rady Świeckich³⁵. Jan Paweł II wyodrębnił Radę Rodziny jako pełnoprawne dykasterium Kurii Rzymskiej, dając jej nową nazwę „Papieska Rada ds. Rodziny” („Pontificium Consilium pro Familia”)³⁶.

Nowa dykasteria otrzymała także nową strukturę, przewodniczył jej kardynał, którego wspomagali sekretarz i podsekretarz oraz kilku biskupów pochodzących z różnych kontynentów. Członkowie Papieskiej Rady ds. Rodziny byli mianowani przez papieża. Byli to świeccy, mężczyźni i kobiety, zwłaszcza małżonkowie, reprezentujący różne kraje i różne obszary kulturowe. Mieli zbierać się przynajmniej raz w roku na posiedzeniu plenarnym. Rada posiadała konsultorów, specjalistów w zakresie problematyki rodziny, którymi mogli być oprócz świeckich także duchowni oraz zakonnicy. Ich zadaniem było wyrażanie opinii i ocen na temat powierzony przez przewodniczącego i członków rady. Stanowili oni organ doradczy³⁷.

Zadaniem Papieskiej Rady ds. Rodziny była duszpasterska troska o rodziny i kierowanie apostołstwem rodzin, zgodnie z magisterium Kościoła. Czuwała ona nad rodzinami chrześcijańskimi, aby mogły wypełniać swoje wychowawcze i ewangelizacyjne posłannictwo, do którego zostały powołane. Miała inspirować badania naukowe nad małżeństwem i rodziną oraz wspierać i koordynować wysiłki w obronie życia ludzkiego od momentu poczęcia, wyznaczać programy promujące odpowiedzialne rodzicielstwo w wymiarze ogólnokościelnym. Do jej zadań należało także koordynowanie i inspirowanie działalności różnych struktur zajmujących się rodzinami. Miała również zadbać o współpracę z innymi organami i urzędami Kurii Rzymskiej w jakikolwiek sposób zajmującymi się rodziną³⁸.

Konstytucja apostolska papieża Jana Pawła II *Pastor Bonus* dokonała całościowej i gruntowej reformy Kurii Rzymskiej³⁹. Potwierdziła ona dotychczasowy status zarówno Papieskiej Rady Świeckich, jak i Papieskiej Rady ds. Rodziny, jako pełnoprawnych dykasterii Kurii Rzymskiej⁴⁰.

35 Paulus PP. VI, Motu proprio *Apostolatus peragendi*, dz. cyt., VII; PPK, t. 9, z. 1, nr 16371–16373.

36 Ioannes Paulus PP. II, Litterae apostolicae motu proprio *Familia a Deo instituta*, dz. cyt., tekst polski: Jan Paweł II, Motu proprio *Familia a Deo instituta*. Rodzina ustanowiona przez Boga, w: *Jan Paweł II. Nauczanie papieskie*, przygotowali do druku ks. E. Weron SAC, ks. A. Jaroch SAC, t. 4, z. 1, Poznań 1989, s. 570–572.

37 Por. Ioannes Paulus PP. II, Litterae apostolicae motu proprio *Familia a Deo instituta*, dz. cyt., II–IV.

38 Por. Ioannes Paulus PP. II, Litterae apostolicae motu proprio *Familia a Deo instituta*, dz. cyt., V.

39 Ioannes Paulus PP. II, Constitutio apostolica *Pastor Bonus*, 28.06.1988, AAS 80 (1988), s. 841–912.

40 Por. Ioannes Paulus PP. II, Constitutio apostolica *Pastor Bonus*, dz. cyt., art. 131–134, art. 139–141.

Jan Paweł II ustanowił Papieską Akademię ds. Życia (Pontificia Accademia per la Vita) 11 lutego 1994 roku. Jej zadaniem jest studiowanie problemów mających na uwadze promocję i obronę życia ludzkiego i godności osoby ludzkiej. O rezultatach swoich studiów ma informować instytucje nauk biomedycznych, które są odpowiedzialne w Kościele za kształtowanie kultury życia. Pracami Akademii kieruje przewodniczący, w randze arcybiskupa, który jest wspierany przez kanclerza i Radę Kierującą. Papieska Akademia ma około 70 członków, mianowanych przez papieża specjalistów z dziedziny nauk medycznych i biomedycznych, którzy swoje opinie winni formułować, uwzględniając magisterium Kościoła. Akademia współpracuje z Papieską Radą Duszpasterstwa Służby Zdrowia i innymi dykasteriami Kurii Rzymskiej zajmującymi się służbą życiu⁴¹.

3. Rola i znaczenie nowej dykasterii kierującej apostołstwem świeckich

Papież Franciszek ustanowił nowy organ w Kurii Rzymskiej 15 sierpnia 2016 roku, który nazwał Dykasterią ds. Świeckich, Rodziny i Życia. Dokument fundacyjny, erygujący przywołaną dykasterię, to motu proprio *Sedula Mater*⁴². Na jego mocy przejmuje ona dotychczasowe zadania, kompetencje i uprawnienia dwóch rad papieskich: Papieskiej Rady Świeckich i Papieskiej Rady ds. Rodziny, które wygasają⁴³. Tak więc rady te z dniem 1 września 2016 roku przestały istnieć, a w ich miejsce wchodzi Dykasteria ds. Świeckich, Rodziny i Życia.

Swoją decyzję papież Franciszek uzasadnia tym, że Kościół – „Troskliwa Matka” – pragnie w ten sposób jeszcze obficiej i skuteczniej przekazywać wiernym dary Jezusa Chrystusa. W tym celu, rozeznając znaki czasu, Kuria Rzymska ma służyć świeckim i rodzinie, aby byli dynamicznymi świadkami Ewangelii. Działalność wiernych świeckich, spełnianie zadań przez rodziny chrześcijańskie to nie tylko sprawa Kościoła, ale także całej współczesnej ludzkości. W ocenie papieża nowy organ Kurii Rzymskiej – Dykasteria ds. Laikatu, Rodziny

⁴¹ *Annuario Pontificio per l'anno 2010*, Città del Vaticano 2010, s. 1905.

⁴² Franciscus, Litterae apostolicae motu proprio *Sedula Mater*, 17.08.2016, „Bollettino”, Sala Stampa della Santa Sede, B0587 (maszynopis).

⁴³ Por. Franciscus, Litterae apostolicae motu proprio *Sedula Mater*, dz. cyt.

i Życia – jest tak zorganizowana, aby mogła lepiej służyć Kościołowi i współczesnej ludzkości⁴⁴.

Tak więc po dokładnym rozeznaniu aktualnych problemów działalności świeckich i sytuacji rodziny papież uznał, że w nowy sposób zorganizowana dykasteria skuteczniej pokieruje ich apostołstwem i apostołstwem rodzin w Kościele oraz we współczesnym świecie. Jednym z najbardziej palących problemów jest obecnie sprawa służby życiu i jego ochrony od chwili poczęcia aż do naturalnej śmierci. Ataki przeciw ludzkiemu życiu zostały spotęgowane, można powiedzieć zmasowane, przez wprowadzenie do wielu prawodawstw państwowych daleko posuniętej zgody na aborcję i eutanazję oraz ich propagowanie w niektórych środkach przekazu. W tej sytuacji ochrona życia ludzkiego nabrała szczególnej aktualności i potrzebne są aktywniejsze działania ze strony obrońców życia. Dlatego słusznie wprowadzono i podkreślono w działaniu nowej dykasterii problematykę życia ludzkiego, co zaznaczone jest także w jej nazwie.

Papież Franciszek nadał nowej dykasterii statut regulujący jej strukturę i zadania. Statut został zatwierdzony *ad experimentum*, z zaznaczeniem, że z dniem 1 września 2016 roku wygasają Papieska Rada Świeckich i Papieska Rada ds. Rodziny, co zostało potwierdzone przez motu proprio *Sedula Mater*, o czym mówiliśmy wyżej. Uchylone zostały również ustawy, które regulowały działalność i strukturę przywołanych rad⁴⁵.

Papież określił cel nowo utworzonego organu Kurii Rzymskiej. Jego zadania i kompetencje obejmują te sprawy, które należą do Stolicy Apostolskiej, a mają na uwadze życie i apostołstwo wiernych świeckich oraz duszpasterstwo rodziny i jej misję, a także ochronę życia ludzkiego⁴⁶. Tak więc Dykasteria ds. Laikatu, Rodziny i Życia będzie się zajmować tą problematyką, która była w kompetencji dwóch przywołanych rad papieskich. Podjęcie przez nią problematyki życia ludzkiego jest także nawiązaniem do zagadnienia, którym zajmowały się wymienione rady, jak również Papieska Akademia ds. Życia.

Nowa dykasteria popiera i organizuje spotkania, zjazdy międzynarodowe oraz inne inicjatywy dotyczące apostołstwa świeckich i działalności rodzin w Kościele i społeczności ludzkiej. Podkreślono potrzebę zaangażowania wiernych świeckich

44 Por. Franciscus, *Litterae apostolicae motu proprio Sedula Mater*, dz. cyt.

45 Francesco, *Statuto del Dicastero per i Laici, la Famiglia e la Vita*, 4.06.2016, „Communicationes” 48 (2016), s. 37–41.

46 Por. Francesco, *Statuto del Dicastero per i Laici, la Famiglia e la Vita*, dz. cyt., art. 1.

i rodzin chrześcijańskich w działalności społecznej dla odnowy ludzkości według planu Bożego⁴⁷. Omawiany statut prezentuje również strukturę nowego organu Stolicy Apostolskiej. Dykasterii przewodniczy prefekt, wspierany przez sekretarza, którym może zostać świecki, pomaga mu trzech – świeckich – podsekretarzy. Dykasteria posiada odpowiednią liczbę urzędników, duchownych i świeckich, powoływanych z różnych krajów według norm obowiązujących w Kurii Rzymskiej⁴⁸. Stwierdzenie, że urzędnikami dykasterii mogą zostać duchowni wskazuje na to, iż mogą to być biskupi, prezbiterzy i diakoni stali. W skład dykasterii wchodzi zespół stanowiący jej członków, do których należą wierni świeccy – mężczyźni i kobiety, stanu wolnego i związani małżeństwem. Wykonują oni różne zawody, prowadzą różne rodzaje działalności, pochodzą z różnych części świata, tak żeby wyrażali powszechny charakter Kościoła. Dykasterię wspiera zespół konsultorów składający się z ekspertów, wyrażających opinie w tych sprawach, którymi zajmuje się dykasteria⁴⁹.

Dykasteria jest podzielona na trzy sekcje: 1. Sekcja ds. Wiernych Świeckich, 2. Sekcja ds. Rodziny, 3. Sekcja ds. Życia. Każdej sekcji przewodniczy podsekretarz. Poszczególne sekcje, jak i cała dykasteria działają zgodnie z normami zawartymi w dokumentach regulujących pracę Kurii Rzymskiej⁵⁰. Do obowiązków Sekcji ds. Wiernych Świeckich należy ożywiać i umacniać posłannictwo oraz misję wiernych świeckich w Kościele i świecie, zarówno tych, którzy działają pojedynczo – żonaci lub nie, jak i tych którzy należą do stowarzyszeń, ruchów i wspólnot. Sekcja ta zajmuje się również popieraniem studiów pogłębiających tematykę dotyczącą świeckich. Kierując apostolską działalnością świeckich, indywidualną i zrzeszoną, sięga do wskazań Soboru Watykańskiego II, zawartych szczególnie w konstytucjach: *Lumen gentium* i *Gaudium et spes* oraz w dekrecie *Apostolicam actuositatem*. Kierując również uczestnictwem świeckich w nauczaniu katechetycznym w życiu liturgicznym i sakramentalnym w działalności misyjnej, charytatywnej oraz społecznej, a także zajmując się udziałem świeckich w kościelnych organach doradczych, dykasteria korzysta z Magisterium Kościoła. Dykasteria ocenia inicjatywy konferencji biskupich, które proszą Stolicę Apostolską o ustanowienie nowych posług i urzędów z udziałem świeckich. Eryguje stowarzyszenia wiernych i ruchy

47 Por. Francesco, Statuto del Dicastero per i Laici, la Famiglia e la Vita, dz. cyt., art. 1, 4.

48 Por. Francesco, Statuto del Dicastero per i Laici, la Famiglia e la Vita, dz. cyt., art. 2, par. 1.

49 Por. Francesco, Statuto del Dicastero per i Laici, la Famiglia e la Vita, dz. cyt., art. 3, par. 1, 2.

50 Por. Francesco, Statuto del Dicastero per i Laici, la Famiglia e la Vita, dz. cyt., art. 2, par. 2, art. 3, par. 3.

świeckich o charakterze międzynarodowym i zatwierdza ich statuty. Zajmuje się również działalnością apostołską trzecich zakonów świeckich i stowarzyszeń życia konsekrowanego. Sekcja ta całą swoją działalność prowadzi we współpracy z innymi organami Kurii Rzymskiej, uwzględniając ich kompetencje⁵¹.

Sekcja ds. Rodziny zajmuje się duszpasterstwem rodzin, opierając się na nauczaniu Kościoła. W jego świetle głosi godność rodziny chrześcijańskiej wywodzącej się z sakramentu małżeństwa. Broni praw rodziny przysługujących jej w społeczności świeckiej. Służy rodzinom pomocą, aby mogły jak najlepiej wykonywać swoje zadania w Kościele i świecie. Różni znaki czasu, aby rodziny, kierując się mądrością ewangeliczną, mogły sprostać współczesnym wyzwaniom, realizując plan Boży wobec małżeństw i rodzin. Popiera i korzysta z działalności instytutów, stowarzyszeń, ruchów i organizacji narodowych i międzynarodowych, których celem jest służyć dobru rodziny. Przygotowuje programy formacyjne dla młodzieży, narzeczonych, młodych małżeństw, uwzględniając potrzeby migrantów i biednych oraz zachęcając rodziny do adopcji i do opieki nad ludźmi starszymi. Współpracuje ściśle z Papieskim Instytutem Jana Pawła II dla Studiów nad Małżeństwem i Rodziną w celu pogłębienia nauki o małżeństwie, rodzinie i życiu⁵².

Sekcja ds. Życia zajmuje się inicjatywami na rzecz odpowiedzialnego rodzicielstwa oraz obrony życia ludzkiego od poczęcia do naturalnej śmierci we wszystkich jego fazach. Wspiera kobiety i rodziny w przyjęciu i strzeżeniu życia. Podejmuje różnorodne działania przeciw aborcji. Prowadzi studia i formację w oparciu o katolicką doktrynę moralną i Magisterium Kościoła dotyczącą ważnych problemów bioetycznych. Utrzymuje ścisły związek i współpracę z Papieską Akademią Życia odnośnie do zagadnień dotyczących ochrony życia i przeciwdziałania mentalności proaborcyjnej⁵³.

W świetle powyższych rozważań rodzi się pytanie: Czy było potrzebne połączenie dwóch rad papieskich utworzonych przez Jana Pawła II w jedną Dykasterię ds. Laikatu, Rodziny i Życia, którą ustanowił papież Franciszek? Należy przypomnieć, że w Radzie Świeckich była Komisja ds. Rodziny, która wraz z jej rozwojem została przekształcona w odrębną Radę ds. Rodziny. Odpowiadając na postawione pytanie, trzeba przywołać nauczanie *Vaticanum II* o Kurii Rzymskiej, według którego jest ona narzędziem biskupa Rzymu, niosącym mu pomoc w sprawowaniu urzędu

51 Por. Francesco, Statuto del Dicastero per i Laici, la Famiglia e la Vita, dz. cyt., art. 5–7.

52 Por. Francesco, Statuto del Dicastero per i Laici, la Famiglia e la Vita, dz. cyt., art. 8–10.

53 Por. Francesco, Statuto del Dicastero per i Laici, la Famiglia e la Vita, dz. cyt., art. 11–13.

najwyższego pasterza Kościoła⁵⁴. Biskup Rzymu ma zatem prawo tak ukształtować strukturę i zadania Kurii Rzymskiej, aby jak najskuteczniej pomagała mu w pasterzowaniu i apostołstwie w całym Kościele. W związku z powyższym Jan Paweł II przeprowadził reformę Kurii Rzymskiej, dostosowując jej działalność do ówczesnych potrzeb Kościoła, a Franciszek, kierując się analogicznymi założeniami, rozpoczął jej odnowę. Trzeba dodać, że zmiany w urzędach pomagających biskupowi Rzymu, jako głowie Kościoła, niejednokrotnie dokonywały się w historii.

Zakończenie

Papież Franciszek ustanowił Dykasterię ds. Laikatu, Rodziny i Życia w miejsce dotychczasowej Papieskiej Rady Świeckich i Papieskiej Rady ds. Rodziny. Nowa dykasteria przejęła zadania i kompetencje dotychczasowych dwóch rad papieskich oraz nawiązała ścisłą współpracę z Papieską Akademią Życia, będącą poniekąd jej naukowo-badawczym zapleczem. Dykasteria kieruje duszpasterstwem i apostołstwem laikatu oraz rodziny, broni godności życia ludzkiego w oparciu o nauczanie *Vaticanum II*, dowartościowując świeckich i ich apostołstwo. Można od niej oczekiwać nowych wytycznych regulujących i inspirujących współczesne apostołstwo świeckich.

SUMMARY

The Dicastery for the Laity, the Family and Life: Origin, Tasks and Structure

The Second Vatican Council valued the families, the lay people, and their apostolate by emphasizing that the lay faithful are the part of the Church that is the community of the People of God, and they participate in the triple mission of Christ, the grace of the common priesthood is granted to them and they have their own proper vocation. On the canvas of this teaching, John Paul II established the Pontifical Council for the Laity and the Pontifical Council for the Family, which Pope Francis transformed into the Dicastery

54 Por. E. Szafrowski, *Kuria Rzymska*, Warszawa 1981, s. 15–18.

for the Laity, the Family and Life. This department directs the contemporary the apostolate of the laity and families in the Church.

Keywords: the People of God, pastoral care for the laity and families, the Dicastery for the Laity, the Family and Life

Dykasteria ds. Laikatu, Rodziny i Życia. Geneza, zadania i struktura

Sobór Watykański II dowartościował rodziny i świeckich i ich apostołstwo, podkreślając, że świeccy stanowią Kościół – wspólnotę Ludu Bożego, uczestniczą w potrójnej misji Chrystusa, są obdarowani łaską kapłaństwa wspólnego i mają właściwe sobie powołanie. Na kanwie tego nauczania Jan Paweł II ustanowił Papieską Radę Świeckich i Papieską Radę ds. Rodziny, które papież Franciszek przekształcił w Dykasterię ds. Laikatu, Rodziny i Życia. Dykasteria ta kieruje współczesnym apostołstwem świeckich i rodzin w całym Kościele. Słowa kluczowe: wspólnota Ludu Bożego, apostołstwo świeckich i rodzin, Dykasteria ds. laikatu, rodziny i życia

BIBLIOGRAFIA

Źródła

1. Francesco, Statuto del Dicastero per i Laici, la Famiglia e la Vita, 4.06.2016, „Communicationes”, 48 (2016), 37–41.
2. Franciscus, Litterae apostolicae motu proprio *Sedula Mater*, 17.08.2016, „Bollettino”, Sala Stampa dela Santa Sedes, B0587 (maszynopis).
3. Ioannes Paulus PP. II, Constitutio apostolica *Pastor Bonus*, 28.06.1988, „Acta Apostolicae Sedis” 80 (1988), s. 841–912.
4. Ioannes Paulus PP. II, Litterae apostolicae motu proprio *Familia a Deo instituta*, 9.05.1981, „Acta Apostolicae Sedis” 73 (1981), s. 442–444.
5. Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Christifideles laici*, 30.12.1988, wyd. pol. Libreria Editrice Vaticana 1989.
6. Paulus PP. VI, Litterae apostolicae motu proprio *Catholicam Christi Ecclesiam*, 6.01.1967, „Acta Apostolicae Sedis” 59 (1967), s. 25–28.

7. Paulus PP. VI, Motu proprio *Apostolatus peragendi*, 10.12.1976, „Acta Apostolicae Sedis” 68 (1976), s. 696–700.

8. Sobór Watykański II, Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem*, 1965.

9. Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, 1964.

10. Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, 1965.

Literatura

1. Chenu M. D., *Lud Boży w świecie*, Kraków 1968.
2. Correcco E., *La sacra potestas e i laici*, „Studi Parmensi” 28 (1980), s. 2–36.
3. Dyduch J., *Kardynał Wojtyła w służbie Kościołowi powszechnemu*, Kraków 1998.
4. Sobański R., *Kościół – jego konstytucja i prawo w tajemnicy zbawienia*, „Analecta Cracoviensia” 8 (1976), s. 217–246.
5. Szafrowski E., *Kuria Rzymska*, Warszawa 1981.
6. Żurowski M., *Wspólnota kościelna determinuje charakter władzy i prawa*, „Prawo Kanoniczne” 21 (1978) nr 1–2, s. 87–98.